

אלא שהקשה על הלח"מ דאם נימא דמסבא אמרינן דפשטה זכולה, ז"ל דהוא משום דקדושת הגוף מסבא דהיא מתפשטת זכולה ועיין באב"מ שם סל"א סקי"ח, וא"כ הרי יש לתמוה להיפך מקושתית המוס' בסוגיא זו דהרי כאן איירי בקדושי אשה דאינה לא זמה ולא קרבן, וליכא ע"ז שום מיעוט להוציא מהסבא החינוכה וזודאי ז"ל מסבא דפשטה זכולה, וא"כ יקשה בהא דקאמר הש"ס שם ואפילו למ"ד אין כולה עולה הנ"מ באבר שאין הנח"ב, אבל בדבר שהנח"ב מודה, ולמה הוצרך לזה, הא עיקר טעמו דמ"ד אין כולו עולה הוא אך משום דליכא קרא למעט דלא ניזיל בתר סבא, אבל ככאן באשה דליכא קרא למעט נריך למיזל בתר סבא דלימא פשטה זכולה". והאריך שם ליישב אפילו אם נימא כך אליבא דאמת אין חילוק בין הקדש הבא על ידי התפשטות להקדש הבא על ידי קדושת פיו במפורש, ואמנם לפי הכ"מ ומה"מ בדעת הרמב"ם דקדושה הבאה מכח התפשטות כיון שהיא קדושה דממילא מועיל תנאי לזמן ופקעה בכדי, שוב הרי גם קדושת עזרא והיכל שהיא קדושה דממילא של קיום מצוותה של חלות עזרה והיכל שפיר פקע בכדי על ידי תנאי, ואח"כ שפיר דברי הראב"ד, ואף שהראב"ד עצמו חולק על הרמב"ם וסובר שהקדים זכר לדמיו הוא קדושת הגוף שלא פקע בכדי י"ל לא שהוא סובר שקדושה דממילא ג"כ לא פקע בכדי אלא סובר כהגרי"ז דזה הוא כקדושת פה.

סימן לד

בענין גר שנתגייר כקטן שנולד דמי

חידושים ופולפולים בענין גר שנתגייר כקטן שנולד דמי ישוב לקושית רבינו הש"ש על דברי הגור אריה לרבינו מהר"ל מפראג

כתב בשב שמתחיל בהקדמת הספר וזה לשונו: "דכתיב וישמע העם זוכה למשפחותיו והיינו על עסקי עריות שנאסר להם. והנה בס' גור אריה פ' ויגש

ואח"כ שפיר קושית האזני מילואים, דהא זמה דהוי בגזיה"כ דפשטה דחידשה התורה דיכול להיות נשלם הנדר וההקדש, הרי זזה לא איבעי' בגמ' ופשוט דבעוף ג"כ איכא הך גזיה"כ דיכול להגמר דין הנדר וההקדש ע"י דין פשטה, אלא דעיקר הצעיה בהגמ' היא, אם אמרי' בעוף ע"כ דין פשטה או לא וע"כ שפיר ילפינן קידושין מהקדש לענין זה, דע"י דין דגמרי קידושין נעשה מעשה קידושין זכולה דלענין דין דנעשה דיבור שלם לחוד גמרי' מהקדש, ולא לענין דין פשטה, דכל עיקר הלימוד קידושין מהקדש הרי הוא רק לענין הך גזיה"כ, כי היכי דיכול להגמר הנדר וההקדש ע"י דין דפשטה, ה"נ יכול להגמר דין דקידושין וקיימה ע"י דין דגמרי, ובדין זה הרי אין חילוק בין זמה לעוף". ומבואר בדבריו דבגזיה"כ של פשטה קדושה זכולה איכללו תרתי דיני, חדא דין פשטה זע"כ החפץ שההקדש מתפשט ושנית כיון שההקדש מתפשט מגזיה"כ שוב נאמר גזיה"כ שנכלל זה דדיבורו והוי ממש דין נדר הקדש זכול (ולא ברירא לי האי מילתא איך נכללו תרתייהו בגזיה"כ איך משמע תרתי ואולי הכוונה כיון שיש דין פשטה זכול מ"ד ע"כ החפץ שוב הוי זה לשון נדר והקדש מכח אומדנא וז"ע. ועיין בספר משנת אליעזר סימן ל"א מה שהביא מדברי הלח"מ משנה צפ"ה מערכין הי"ד שכתב לדקדק מלשון הש"ס דתמורה ד"א יכול האומר רגלה של זו עולה תהא כולה עולה ח"ל ממנו לד' כו' ומשמע מזה דלולא קרא דממנו הו"א מסבא דפשטה קדושה זכולה, אלא דקרא מלמדנו להיפך מסבא, דלא נימא פשטה קדושה זכולה, ועפ"י העלה שם דהא דבעי' הש"ס שם בתמורה בעוף מהו דפירש"י שם דהבעי' הוא לר"י ור"ש דס"ל פשטה זכולה, וכתב דהרמב"ם מפרש להיפך דבעי' הוא לר"מ ור"י דס"ל דלא פשטה זכולה משום דאחא קרא ואפיק מסבא דז"ל פשטה זכולה, ומיבע"ל אם זמה אמר רחמנא ר"ל דדוקא בקדושה דזמה אמרה תורה דלא למיזל בתר סבא, אבל בקדושה דעוף תפסינן כהסבא דפשטה זכולה, או דקרנן א"ר למעט מהסבא וא"כ גם בעוף אמרינן דלא פשטה זכולה, ולכך הרמב"ם דס"ל צפ"ו ממעה"ק דלא פשטה זכולה, מ"מ כתב שם דבעוף הוי ספק יעו"ש.

הקשה כיון דישראל צמתן תורה דין גרים הי' להם וכדא' ציבמות דישראל היו צריכין מילה והזאה וטבילה כדין גרים. וקיי"ל גר נושא אחרתו משום דגר שנתייגר כקטן שנולד דמי. וא"כ לאותו הדור היה ראוי להמיר קרובות ערוה. ותיירך דלא אמרינן גר שנתייגר כקטן שנולד דמי אלא בגר שנתייגר מדעתו וחפצו אז הוא כקטן שנולד. אבל בשעת מתן תורה שהוכרחו לקבלה שכפה עליהם הר כגיגית בזה לא היו כקטן שנולד ע"ש. לזה זכו למשפחותיהם על עסקי עריות. כיון שהמין הכריחם לקבלת התורה. כמ"ש אות ח'. ע"כ נאסרו בקרובותיהם אבל אם לא היה ע"י הכרח רק ברצון ובצמירה היו מותרים בקרובותיהם כמו שביארנו עכ"ל הש"ס. ודברי המהר"ל מרפסין איגרי הלא עיקר דין גירות ילפינן ממתן תורה שצבעת מתן תורה חלה קדושת ישראל על כל ישראל א"כ מאי איכפת לן שהיה צאונם והלא החיוב של קבלת התורה היא חלות דין לדורות ועל פי זה חלה על כל ישראל קדושת ישראל. ולמה לא נימא גר שנתייגר כקטן שנולד דמי, כיון שישראל היו גרים גמורים עפ"י הדין וזע"ג.

וגראה בזה דהנה צבית הלוי חלק שני דרוש י"ז האריך צענין קדושת ישראל דכתב שם דהנה בקבלת התורה נתקדשו ישראל בקדושת התורה וחלות דין קדושתם היא חפצא של קדושת הגוף, והאריך שם לבאר וז"ל: "דמצינו שני אופנים א' קדושת הגוף דעצמות של אותו דבר נתקדש וכמו קדושת הקרבן וכלי שרת שנית קדושת דמים שאין העצמות של אותו כלי קדש רק קדש הוא לדמיו וישראל נתקדשו בקדושת הגוף ככלי שרת והו' דאיתא במדרש רבה פ' בא על פסוק החודש הזה לכם וז"ל שאם אין מקדשים אותו אין אותו קידש כלום ואל תחמה על זה שהקב"ה קידש את ישראל שנאמר והיתם לי קדושים כו' לכך מה שהם מקדשי' הוא מקוד' רצונך לידע נא למד מכלי שרת כו' ואם כלי חול שהוא מתמלא מן הקודש מתקדש על אחת כמה וכמה ישראל שהם קדושים מקדשים את החודש, הרי להדי' מדמה קדושתן של ישראל לקדושת כלי שרת שמקדש כל מה שבא אל תוכו כמו כן ישראל כל מה שהם מקדשים הוא מקודש". וכתב עוד "והנה מצינו עוד חילוק בין קדושת הגוף לקדושת דמים דקיי"ל דאין מועל אחר מועל במוקדשים אלא בזהמה וכלי שרת בלבד,

בבקדושת דמים כיון דמעל בו אדם ונטלן ונתכוין להוציאם מרשות הקדש ונשתמש בו להדיוט כיון שמעל בו פקע קדושתה מינה אבל בקדושת הגוף אפי' נשתמש בו הדיוט ונתכוין בנשתמשו להוציאו לחולין ולהכניסן לרשות הדיוט עם כל זה קיימים הם לעולם בקדושתן ואח"כ כשיהנה ממנו אחר גם הוא מועל בו, ודוגמתו מצינו צחינה זו בישראל דקיי"ל ישראל אע"פ שחטא ישראל הוא, ומומר שקידש קדושי קידושין דאע"ג דעובר על כל התורה כולה חלילה וגם עובר ע"ז ומתכוין להוציא את עצמו מכללן של ישראל ולהכנס תוך כלל עכו"ם עכ"ז אי עבד לא מהני ולא פקע מני' קדושת ישראל וכשחוזר אח"כ בתשובה אין צריך לקבל עליו גירות שיהי' דינו כגר הרואה להתגייר רק הוא ישראל קדוש ממילא כמו שהי' קודם שחטא, וגם קודם שעשה תשובה אין דינו כעכו"ם רק הוא כישראל עובר עבירה ולע"ל יקבל דינו על כל פרט ופרט דעבר ואפי' מדקדוקי סופרים מה שאין בן נח מצווה עליהם כלל, דבעל כרחו הוא ישראל וכמאמר הכתוב (יחזקאל כ') והעולה על רוחכם היו לא חתי אשר אתם אומרים נהי' כגרים כו' אם לא ביד חזקה אמלך עליכם דהקב"ה לקח את ישראל לו לעם לעולם וקידשם עד שאפי' אם חלילה יהיו עובדים ע"ז וירצו להפקיע עצמם מקדושתם מ"מ לא יחול עליהם טומאת ע"ג רק מענשם על עשותם זאת הרעה אבל טומאה זו אינה יכולה להיות שורה עליהם כלל". והרחיב שם מאוד בצאורים עמוקים בחז"ל ומדרשים. וביאר בזה הכתוב בישעיהו ס"א "ונודע בגוים זרעם ואלאליהם בתוך עמים רבים, כל רואיהם יכירו כי הם זרע בך ד'" והביאור בזה כי אף מי שנעשה מומר לעכו"ם חלילה גם הוא אינו בכלל גוי מפני שיש לו קדושת ישראל בעצם הגוף ועד סוף כל הדורות גם כשהיו מעורבים בתוך עמים רבים. והנה האור שמח נתן טעם למה קדושה ראשונה קדשה לשעתה ולא קידשה לעמיד לבוא, ולמה בקדושה שניה קידשה לשעתה ולעמיד, וכתב ליישב ע"פ הרשב"א וז"ל: "עוד יש לומר טעם על מה שקדושה ראשונה בטלה וקדושה שניה לא בטלה וקדושה לע"ל, עפ"י מה שאמרו מכאן מודעה רבה לאורייתא שטענת אונם הייתה להם, והקשה הרשב"א אמאי נענשו בכל העונשים ותיירך שבטיל התורה נתן להם ארץ ישראל, ואם לא ישמרו שוב לא שייך להם ארץ

דקאי אשחוקי ואסופי ישראל או עבד משוחרר דמעיכרא חמור והשתא אדם כדאי בקידושי ס"ב ע"ב ואפשר ה"ה למ"ד גוי אינו מטמא בזהל א"כ מעיקרא אינו אדם ועכשיו פנים חדשות ודוחק ומכ"ש לרבנן דלית להו דרשא אחס קרוים אדם נע"ג". ואמנם להאמור הרי אי אפשר שיהיה לזה לימוד מאחד מלימודי דקרא, כיון שדבר זה לא נהוג בשעת מתן תורה לדעת המהר"ל מפני שהיתה הקבלה באונס ורק לאחר שקיבלו התורה שנית בימי אחשורוש מדעתם או חל הדין של גר שנתגייר כקטן שנולד דמי.

ועיין במשך חכמה פרשת ואחחנן עה"פ שובו לכם לאהליכם וז"ל: "החמס סופר בחידושי לע"ז כתב, כי נתקשה כל ימיו מהיכן הוציאו רז"ל הא דגר שנתגייר כקטן שנולד דמי יעו"ש. ולדעתי פשוט, דינא להם, דמסתמא היה ליוצאי מצרים נשים הרבה שהיו מאותן שאין בני נח מזהרין עליהן, ועמרם יוכיח שגדול הדור היה ונשא דודמו, וכן אמרו ציומא פרק יוהכ"פ בהגן דאסירי לא פריצי בהו, ועיין רש"י שבו על הנוספות ואם לא היו רגילין לא היו בוכין, ואיך אמר רחמנא אחר מתן תורה שובו לכם לאהליכם ואין אהלו אלא אשתו, הלא אלו שנשא קרובותיהם צריכין לפרוש מהם, וע"כ דגר שנתגייר כקטן שנולד דמי, ודו"ק". ולכאורה זה נגד דברי המהר"ל ז"ל. ואמנם נראה לי שאין סתירה, כי בודאי היו גם אז הרבה שקיבלו את התורה מרצונם, ועיין בתוספתא ב"ק פ"ז ה"ג מה שהובא שם מתהילים ע"ח ובעיקרים מאמר שני פרק כ"ז ובספר המאיר לעולם דרוש ג' והבן.

ובשו"ת ראב"ן סימן נ"ח כתב וז"ל: "והא דאמרינן (יבמות ס"א) הגיורת אסורה לכהן ולא אמרינן גר שנתגייר כקטן שנולד דמי היינו משום דמיעטה קרא דכתיב אשה זונה לא יקחו ואמרינן (שם) אין זונה אלא גיורת ומשוחררת אי נמי בגיורת לית להו לכולי עלמא כקטן שנולד דמי דמיעטה רחמנא מפטר רחם בישראל כדפרישית". ולכאורה מוכח מהרמב"ם שגם באשה אמרינן גר שנתגייר כקטן שנולד שהרמב"ם כתב בפ"ד הל"א מהלכות אסורי ביאה וז"ל: "עכו"ם שנתגייר ועבר שנשתחרר הרי הוא כקטן שנולד וכל שאר בשר שהיו לו כשהוא עכו"ם או כשהוא עבד אינן

ישראל, וכ"ז שהיו בארץ ישראל נעשו בעונשין, א"כ כיון שגלו שוב פקע קדושת ארץ ישראל, דיש להם אונס, ובשביל שפקע מאתם שמירת התורה בחיוב, ופקע קבלתה וא"כ אינו שייך ארץ ישראל להן ובטלה קדושתה, אבל אחרי כן שקבלה בימי אחשורוש בלא אונס, א"כ פקע מאתם טענת אונס, ושוב שייך ארץ ישראל להם, וגלות מארץ ישראל הוא עונש ככל עונשין, אבל א"י שייך להן ולא פקע קדושתה ודו"ק". ונחזי אנן מה שאמר הבית הלוי שקדושת ישראל היא קדושת הגוף וכמו כלי שרת שאינו יוצא מידי מעילה לעולם כך קדושת ישראל אינה מתחללת לעולם יש לבאר בזה את ההלכה דגר שנתגייר כקטן שנולד דמי שכיון שחלה עליו קדושת ישראל נעשה כקטן שנולד, שעל ידי קדושת הגוף נשתנה דין גופו וחלה עליו חלות דין חדש של סוג ישראל, ונפרד הוא צמינו מגוי. ואמנם הלא כל עיקר הסברה שחידשנו עפ"י בית לוי היא לאחר שקיבלו ישראל המצוות מרצונם בימי אחשורוש ושוב אי אפשר לקדושת ישראל שתבטל עד סוף כל הדורות, וממילא כשנכנס ישראל לקדושת ישראל נעשה לאישיות חדשה וגופו נפרד בסוגו ומינו באופן תורני מגופו של גוי אבל בקבלת התורה כיון שהיה באונס וכל קדושתם היתה על תנאי שעם ישמרו המצוות שייך להם הארץ ואם לא ישמרו לא שייך להם א"י וכיון שלא שמרו המצוות אינו שייך א"י להם ושוב פקעה קבלתם וכיון שפקעה קבלתם ממילא פקע קדושתם. ועפ"י לא שייך לומר בזה גר שנתגייר כקטן שנולד דמי אף אם היה קדושת הגוף כיון שהקדושה היתה על תנאי פקעה בכדי א"כ קדושה זו שחלה על גוף האדם אינו מהווה חלות שם חדש צמינו וסוגו כיון שאינה קדושה נלחית, ואולי זוהי כוונת המהר"ל מפרג ז"ל שהביא רבינו הקדוש"ח שבזמן קבלת התורה לא אמרו גר שנתגייר כקטן שנולד דמי כיון שהקבלה היתה באונס, ודו"ק כי זה כפתור ופרת. ובזה נמצא דבר נפלא אשר ראיתי שנלאו למצא מקור לדין של גר שנתגייר כקטן שנולד דמי אם זה מקרא או הלממ"ס ולמה לא נאמר שורש הדין ולימודו. ועיין בח"ס בחידושי למסכת ע"ז דף ס"ד וז"ל: "אקילו ביה רבנן משום דגר אין לו יחוס עם אביו כן פירש"י בקידושי ורמב"ם בדמאי פי' שהדת הפרד ויגעתי הרבה ולא מצאתי מנ"ל הא דכקטן שנולד ומותר באחותו ובתו ואמו והלא פ' גזל הגר אפשר

עפ"י שהיא קדושת הגוף בכל זאת מועיל זה תנאי ופקע בכדי וסובר הראב"ד שקדושת א"י היא קדושת התורה שהיא קדושה דממילא מלד קיום מצוותה שפיר למד מזה הראב"ד דגם קדושת המקדש היא מחלות קדושה של קיום מצוותה, ושוב שפיר אין ראיה מהראב"ד שנביא יכול לחדש דינים חדשים אף בנוגע לבית המקדש.

ולפי"ז יש ליישב שיטת הב"ח ועבודת הגרשוני והגרע"א שפסקו דמהני תנאי בקלף של קדושת ספר תורה והעו"ט תמה והשיג עליהם. בשו"ע או"ח (סימן מ"ב) כתב הרמ"א וז"ל: "וקלף המעובד לשם תפילין אסור לכתוב עליו דברי חול דהזמנה כי האי גוונא לגוף הקדושה מלתא היא (ר"ן ס"פ נגמר הדין)". ובשו"ת הגרע"א סימן ב' כתב וז"ל: "והגידו לי שבשעה שמיניחין העורות בסיד אומרים שיהא מעובד לשם ס"ת או תפילין ומזוזות וגיטין כפי מה שיצארו אחרי כן, ואמרתי להם שמה שהם חושבים לתקן בתנאים למען שאותו קלף שיקחו לגיטין לא יהא נחשב מעולם לשם ס"ת מ"מ אינו נכון בעיני כלל, דהא אם נימא דהוי כמתנה בשעת עיבוד, דאותו שאקח לכתוב עליו ס"ת יהיה עבודו לשם ס"ת, ומה שאקח לכתוב עליו גט יהיה חול א"כ מה שכותבים על קלפים אלו ס"ת ותפילין ומזוזות ל"ה מעובד לשמו, דנצטרך לומר דזהו שכותב עליו ס"ת הוצרך הדבר שנעבד לשם ס"ת והרי אנו קיי"ל בדאורייתא אין ברירה. ולזה הוריתי להם לעשות כך, שיעבדו הכל לשם ס"ת ויתנו בתחילה שיהא צידם לשנות לכתוב עליו דברי חול, דתנאי מהני בזה". ובסימן ג' כתב רבינו הגרע"א שמלא שגם עבודת הגרשוני סימן ס"ה פוסק כן ובעו"ט וכתב וז"ל: "וכתב הב"ח דאין כותבין גיטין בקלף המתוקן לתפילין אלא"כ התנה בשעת העיבוד לכתוב עליו גיטין כשיצטרך אבל כשלא התנה מעיקרא בשעת העיבוד איסור גמור הוא לכתוב עליו גיטין. והט"ז הוסיף על דבריו דכיון שנהגו כן אף שלא התנה כמו שהתנה דמי. ולענ"ד דין זה שהתנו עליו מעיקרא מהני במעובד לשם תפילין וס"ת לכתוב עליו דבר חול ז"ע טובא וכו'. יש לתמוה צמה שכתבו הב"ח והעוב"ג והגרע"א וז"ל שיעבד לשם ס"ת או תפילין ותרד עליו הקדושה רק שמתנה שאם ירצה להשתמש בו

שאר בשר. ואם נתגייר הוא והם אינו חייב על אחת מהם משום ערוה כלל" והרי עבד מחויב במצות כאלשה ובכל מקום ילפינן לה לה מאשה. ולכאורה היה סברא לומר בדרך חידוד, דהנה כתב החינוך במצות מילה וז"ל: "משרשי מצוה זו, לפי שרצה השם יתברך לקבוע בעם אשר הבדיל להיות נקרא על שמו, אות קבוע בגופם, להבדילם משאר העמים בצורת גופם, כמו שהם מבדלים מהם בצורת נפשותם, אשר מולאם ומובאם אינו שוה, ונקבע ההבדל בגולת הזהב, לפי שהוא סבה לקיום המין, מלצד שיש בו תשלים נורת הגוף, כמו שאמרנו. והעם הנבחר, חפץ השם יתברך להשלים תכונתו, ורצה להיות ההשלמה על ידי האדם ולא צראו שלם מצטן, לרמוז אליו כי כאשר תשלים נורת גופו על ידו, כן צידו להשלים נורת נפשו בהכשר פעולותיו". ועיין בראשית בכורים בצורות דף מ"ו. וא"כ עכו"ם שנתגייר על ידי מילה וקבלת המצוות חל בו תיקון הגוף והנפש והוי כאדם חדש ונעשה כקטן שנולד. משא"כ באשה שאינה שייכת בתיקון הגוף של מילה, ושוב אין ראיה שהרמב"ם פליג על הראב"ן אלא שהרמב"ם בזה' ט"ו כתב "הנושא גיורת וצמה הגיורת או שמי אחיות מן האם יושב עם אחת מהן ומגרש השניה. נשא גיורת ומתה הרי זה מותר לישא אמה או צמה שלא גזרו אלא בחייהן ומותר לאדם לישא שמי אחיות גיורות מן האב שלא גזרו בשאר האב כמו שבארנו" והרי את הפטור מדאורייתא תלה לעיל בדין שגר שנתגייר כקטן שנולד דמי ולראיה זו העיר חתני הרב יוסף אביר יחי'.

סימן לה

בענין קדושת הגוף וקדושת דמים

בירורים וביאורים בענין קדושת היכל ועזרה. קדושת ס"ת ותפילין אם מועיל בהם תנאי. חידושים ופולפולים בענין אין משנין מקדושה לקדושה

והנה לפי פירושו של הרשב"א הלא היא גמרא מפורשת בשבת שכך התנה הקב"ה עם ישראל, וא"כ הרי מצוה שכך נאמרה הלכה למשה שקדושת א"י אף